Toespraak Kajsa Ollongren Congres 106

Congres, Wat goed jullie hier te zien. We zijn in het hoge Noorden. Daar voel ik me thuis.

Mijn wortels liggen nog net iets noordelijker. En elke zomer ga ik weer naartoe, naar Zweden.

Congres, Je kunt de vrouw uit het Noorden halen. Maar het Noorden niet uit de vrouw. Elke week probeer ik stiekem even te schaatsen. Zijn hier medewerkers van het ministerie? Nee? Dan kan ik het wel vertellen. In mijn agenda staat dan “privé-afspraak”. We zijn nog maar kort onderweg, maar het is me al drie keer gelukt.

Letty vroeg me hier te spreken en dat doe ik met veel liefde. Zonder júllie was dit kabinet niet mogelijk en stond ik hier niet. Natuurlijk, Alexander heeft ook een kleine bijdrage geleverd. En Wouter, en Pia, en Vera, en Sjoerd, en Paul en Steven, en Kees en de hele fractie. Maar wat een campagne! Wat een energie! Wat een congres vandaag! In de Verenigde Staten zeggen Democraten graag tegen elkaar: “Ik ben niet lid van een georganiseerde politieke partij… Ik ben een Democraat.” Maar die grap wordt aan deze kant van de oceaan steeds minder goed: Één keer de afgelopen 51 jaar had D66 meer zetels. Maar nooit, nog nooit hadden we zo veel leden. En daar ligt ook onze kracht. Dat u hier in zulke grote getale bent!

U, het bestuur, de Kamerleden, we voerden beter campagne dan ooit. We waren georganiseerder dan ooit. En dat heeft resultaat gehad: We zijn de grootste progressieve partij van Nederland. Ik heb vol overtuiging gekozen voor dit kabinet, toen Alexander en Letty mij vroegen. Omdat D66 een ambitieus regeerakkoord uitonderhandeld heeft. En omdat ik geloof in onze ploeg van bewindspersonen. Menno was vanochtend nog bij onze introductiebijeenkomst voor nieuwe leden. Gelukkig behoeft hij geen introductie als het om belastingen gaat. Stientje onze groenste politicus gaat nu over groen vervoer. En Ingrid, Sigrid, ik en onze excuus Guus onder de ministers, Wouter, bewaken iedere vrijdag het D66-gedachtegoed in de Ministerraad. Maar even zonder dollen. Ik ben blij dat Alexander en Letty echt hebben gekozen voor kwaliteit en niet voor zo veel mogelijk mannen.

Het is een heel bijzonder gevoel om ’s ochtends aan te komen op het ministerie Op de gang hangen portretten van voorgangers. Roger van Boxtel hangt daar En Thom de Graaf de “krullenbollen” zoals de goddelijke kale ze noemde. Daarnaast prijkt Alexander Pechtold. Met minder grijze haren nog. Wel met dezelfde olijke blik.

Een paar meter verder hangen mijn voorgangers die over wonen gingen. Tegenover de deur van mijn kamer D66-oprichters Erwin Nypels en Hans Gruijters die laatste kijkt elke dag door zijn jaren-zestig-montuur als ik naar binnen loop en met mijn werkdag begin. Ik zal zijn woorden over christendemocraten vandaag maar niet herhalen. Die zijn geschikter voor de borrel. Het voelt als een voorrecht en verantwoordelijkheid om in deze traditie te mogen werken.

Congres, mijn eerste ervaring in de Kamer was wat minder prettig. Zonder een woord te spreken in de Tweede Kamer kreeg ik al een motie van wantrouwen van Wilders aan mijn broek. Omdat ik naast de Nederlandse ook de Zweedse nationaliteit heb. Het is natuurlijk onzin, maar toch doet zoiets je wat. Het gaat niet om mij maar ook om die 1,5 miljoen Nederlanders met een tweede nationaliteit. En dan ben ik een blonde vrouw. Ik heb misschien wel een moeilijke naam, maar ik heb geen donkere huidskleur, en opeens voelde ik hoe het is om afgekeurd worden vanwege je ouders, vanwege het gezin waarin je geboren bent. Het druist in tegen alle westerse waarden,

Tegen de waarden van de Verlichting. Dat je wordt beoordeeld op wat je doet, wat je presteert, en niet op hoe je ouders heten of waar je vandaan komt.

Congres, Wilders weet dan nog niet eens – en ik durf het bíjna niet te zeggen in tijden van nepnieuws – dat ik niet alleen Zweedse roots heb… maar ook Russische. Of zou het eraan liggen dat in die kringen het wel vaker voorkomt dat een Russische connectie wordt ontkend?

In mijn eerste debat was ik er al aan gewend. Toen eiste de PVV dat ik dertig jaar de cel in ging. Alleen maar vanwege mijn warme woorden Over de Republiek Amsterdam. De stad van de vrijheid. De stad waar iedereen zichzelf mag zijn. Om die celstraf kon ik lachen. Zeker toen ik tijdens het debat een appje kreeg van thuis met de vraag: Kun je niet vragen om een enkelband? Dan kun je tenminste thuis eten.

D66 regeert na 11 jaar weer mee. Veel van onze traditie leeft voort in de huidige generatie D66’ers. De eloquentie van Van Mierlo. Wie spreekt er beter dan Alexander Pechtold? De baanbrekende ideeën over het levenseinde van Els Borst Pia Dijkstra brengt ze verder. De LHBTI-emancipatie van Boris Dittrich zet Vera Bergkamp voort. Deze lijn vanaf de jaren ’60 is langzaam verbreedt. Steeds meer gaan D66’ers ook over de materiële kant van het leven. Die ontwikkeling zie je het sterkst vanaf de jaren ’90.

Els Borst was niet alleen een visionaire ethica Die als eerste minister ter wereld waardig sterven in een wet regelde. Ze legde ook de basis voor hervorming van ons ziektekostenstelsel. En naast haar werkte de

jonge, vooruitstrevende econoom Hans Wijers. Die onze economie verregaand moderniseerde. Ik werkte als jongste bediende voor Wijers En leerde van hem te focussen, Je te richten op één doel en je niet te laten afleiden.

Die materiële kant van D66 heeft zich nog nooit zo sterk ontwikkeld als nu: Wouter gaat over de banen en pensioenen van mensen. Ingrid over hun opleiding; ik over hun huis. En Sigrid is onze koopman in dit kabinet. Wie de dominee is laten we maar even in het midden. We waren nog nooit zo'n brede partij. D66 is niet alleen vooruitstrevend en internationaal. Bij D66 is ook de economie in goede handen.

Congres, Het heeft nogal wat tijd gekost deze formatie. Zeven maanden. Oppervlakkig gezien komt dat door het tot twee keer toe afhaken van GroenLinks. Wie dieper kijkt, ziet een problematische ontwikkeling: De wil om samen te werken in de politiek neemt af. Een akkoord zien mensen steeds vaker als het afstand doen van principes In plaats van een stap richting je idealen.

Aan de conservatieve zijde van het spectrum speelt dit niet. Daar wil Wilders maar wat graag samenwerken met VVD en CDA. Als die dat hadden gedaan was er nu geen kabinet vanuit het midden. Zij kozen daar niet voor, omdat zij Wilders onbetrouwbaar vinden. En de PVV een instabiele.

Dit gebrek aan constructiviteit zie je vooral aan de linker zijde. De drie linkse partijen zijn alle drie uitgenodigd om mee te regeren. Maar zij weigerden. Twee zelfs zonder één dag aan een onderhandelingstafel te zitten. Eerlijk is eerlijk, van de PvdA begrijp ik dit nog wel. Maar los daarvan, In de recente geschiedenis weigerden heel weinig partijen te onderhandelen om deel te nemen aan een kabinet. In 2010 wilde D66 bijvoorbeeld Paars Plus vormen. Dat liep stuk op de VVD. Rutte koos toen voor een gedoogconstructie met de PVV. In 2012 wilde D66 mee regeren, maar VVD en PvdA kozen er voor het alleen te doen. Zonder meerderheid in de Eerste Kamer.

Steeds is het spel om de macht zo geweest dat partijen mee wilden formeren maar dat ze er buiten werden gehouden. Dit jaar was het anders. Het heeft weinig aandacht gekregen Maar we moeten heel lang terug in de tijd Voor iets vergelijkbaars.

Gelukkig is de grootste progressieve partij wel gericht op samenwerking. Want congres, dit jaar werd een andere partij de grootste progressieve kracht. Wie was dat ook al weer? Welke partij was de grootste progressieve? Juist! Tot zo ver het goede nieuws. Op links veranderde er nog iets. SP en GroenLinks

werden ook dan de PvdA. Maar wat deden zij met die nieuwe positie? Weinig. Partijen doen niet mee aan de verkiezingen om zetels te verzamelen Maar om invloed uit te oefenen.

Het zeteltal van partijen die alleen willen getuigen neemt hand over hand toe. Kijkt u maar congres, In het groen ziet u partijen vanaf 1966 die wel een mee hebben geregeerd. In het blauw partijen die nog nooit toetraden tot een kabinet. Het blauwe deel is nog nooit zo klein geweest als nu. Als het zo doorgaat hebben de getuigenispartijen de meerderheid. Natuurlijk moeten wij hen ook uitnodigen. En dat doen we ook. We nodigden GroenLinks tot twee keer toe uit om mee te doen. We vormden in 2014 colleges met de SP en VVD in Amsterdam en Utrecht. Om het midden, het constructieve midden breder te maken. Maar tijdens de formatie blijkt de SP plotseling “principieel” tegenstander van samenwerking met de VVD.

Congres, Ik wil u niet somber maken. Ik ben zelf een optimistisch mens. Maar dit probleem moeten we wel onder ogen zien: Polarisatie is populairder dan ooit. Steeds meer partijen sluiten zich op in hun eigen heilige gelijk. Hoe moeten we hiermee omgaan? Het belangrijkste vind ik: laten wij onszelf blijven. D66 is altijd een constructieve kracht geweest. Laten we vasthouden aan het motto: Helemaal gelijk hebben is goed, Maar voor de helft gelijk krijgen is beter.

Natuurlijk wilden wij nu al de achterdeur van de coffeeshops reguleren. Maar we gaan er nu mee beginnen in zes tot tien steden. Zeker niet alle groene maatregelen staan precies zo in ons verkiezingsprogramma. Maar dit kabinet haalt de doelen van Parijs. Uiteraard zouden we nog meer geld over hebben voor onderwijs en onderzoek. Maar kennis is nu de grootste investering in het regeerakkoord.

Congres, Alle groepen gaan erop vooruit de komende jaren. Maar de mensen geloven het nog niet. Of dat nu komt door de hoge toon van critici. Of door iets anders. Feit is: mensen kijken de kat uit de boom. De komende jaren moeten we daarom resultaten laten zien. Laten zien dat samenwerking Nederland sterker maakt. Dat samenwerking Nederland welvarender maakt. Dat samenwerking Nederland vrijer maakt. Dat samenwerking Nederland socialer maakt.

Congres, De constructieve krachten staan niet alleen in Nederland onder druk. Met een minderheid aan stemmen maar een meerderheid aan kiesmannen kozen onze Amerikaanse vrienden voor een koers Van het eigen heilige gelijk. Lang voor Me Too zei Trump al: grab em by the… Sorry, congres, dat woord is weggevallen. Al twitterend verkondigt Trump steeds onnavolgbaarder Dat alleen andere mensen en andere landen fouten maken. En ik geeft toe, Soms ik dat ook best grappig.

Na zo'n lach komt er helaas altijd weer een moment dat je denkt: "Hij is wel president van de Verenigde Staten!" Ook in Groot-Brittannië heeft het eigen gelijk een nipte meerderheid gehaald. Bij het Brexitreferendum. Je belangrijkste handelspartner – de EU – de rug toekeren zonder plan. Zo geloven in jezelf dat je denkt alleen beter af te zijn. Zonder samen te werken.

Een pijnlijk gezicht. Zelfs bínnen de regerende Conservatieve Partij wil men niet samenwerken. Langzaam slaapwandelt de derde economie van Europa richting the white cliffs van Dover. Een hard Brexit komt steeds dichterbij. En eerlijk gezegd heb ik er een hard hoofd in. Hoe groter het zelfvertrouwen, des te kleiner de realiteitszin, lijkt het motto van het nieuwe nationalisme.

Congres, Mag ik even vloeken in onze progressieve liberale kerk? Onze echte hoop in bange dagen is – vrees ik toch echt – een christendemocraat. Sorry, Hans. U denkt misschien: wordt het niet al te knus nu in dat kabinet met het CDA? Maakt u zich geen zorgen. Ik ben het natuurlijk niet altijd met Merkel eens. Voordat ik Mutti Merkel nu heilig verklaar. Ze staat nu wel voor een moeilijke missie. Misschien kunnen Alexander en Wouter helpen? Een kabinet vormen met drie partijen. Ongekend in Duitsland. De berichten steeds negatiever. De formatie dreigt te mislukken. Nu denken wij misschien: dat varkentje was ze toch wel? Maar ik waarschuw u alvast: Bij deze formatie is een groene en linkse partij betrokken. En ik wil niet negatief zijn, Maar samenwerking blijkt in dat soort gevallen soms wel heel lastig.

Congres, Al twaalf jaar kiest Merkel voor Europese samenwerking. Waar Cameron gokte met een referendum. Waar Berlusconi Italië omlaag haalde. Waar Hollande niets voor elkaar kreeg. Daar hield zij koers. En leidde Europa door moeilijke tijden. Ook nu weer heeft ze een vooruitstrevend plan voor Europa. Deze week nog is defensiesamenwerking dichterbij gekomen. En de komende jaren komt er een hechtere en robuustere Eurozone. Ik hoop dat we met haar de Brexit in goede banen kunnen leiden. Dat zij vanuit het midden van Europa stabiliteit blijft brengt. Congres, ik hoop, dat Merkel en Macron laten zien dat het politieke midden kan leveren. Dat het koesteren van het eigen gelijk uiteindelijk niets oplevert. Dat samenwerking dit continent vooruit brengt. Dat tegenstellingen er zijn om overbrugd te worden.

Dank u wel congres!